

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.5, oktober 2014

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved dr.theol. K.E. Bugge

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Er Lyset for de Lærde blot”

ved Henrik Yde

Indhold

- 1 Foredragsforeningen Danske Samfund
- 2 Taleren Grundtvig
- 3 Talen
- 4 Sangen
- 5 Melodien
- 6 Anvendt litteratur

1 Foredragsforeningen Danske Samfund

“Er Lyset for de Lærde blot” er både i og efter Grundtvigs levetid blevet optrykt talrige gange og er en af de mest brugte af hans verdslige sange. Den blev første gang publiceret i et sanghefte med titlen *28de Mai i det Danske Samfund* med henblik på at blive afsunget ved et møde i foredragsforeningen Danske Samfund netop den 28. maj 1839. Dette var datoen for Frederik 6.s udstedelse i 1831 af forordningen om indførelse af rådgivende provinsialstænder (stænderforsamlinger) i Danmark og Hertugdømmerne, og de rådgivende stænderforsamlinger hyldedes på mødet i både taler og sang. Grundtvig bidrog til festen med en tale og tre sange til sangheftet, hvoraf kun den ene havde været udgivet før, nemlig “Danmark, deiligst Vang og Vænge”. De to andre var sangen med førstelinjen “Konge-Haand og Folke-Stemme” og altså “Er Lyset for de Lærde blot”.

Foreningen Danske Samfund var Danmarks første folkelige foredragsforening stiftet i maj 1839 af student Frederik Barfod under medvirkning af bl.a. Grundtvig, som blev foreningens første formand.

Læs mere

Om denne forening se Rønning (1912) s. 208-210, Johansen (1955), s. 91-93, *Bibliografien*, IV, s. 149 (registeret) og Bugge (1965), s. 318.

2 Taleren Grundtvig

For en bred og efterhånden talstærk kreds, overvejende af studenter, havde Grundtvig 1838 holdt sine 51 historiske 'Mands Minde'-foredrag på Borchs Kollegium. Og for en endnu bredere kreds, som bl.a. også omfattede mange håndværkere, havde han siden foråret 1839 med stor succes været hovedtaleren ved en foredragsrække i Danske Samfund. Samtidig (1. marts til 10. maj 1839) havde han på indbydelse af arveprinsesse Caroline Amalie holdt en række foredrag på Amalienborg for arveprinsessen og 'en kreds af damer' om Nordens historie. Han gjorde sig således i disse år helt nye erfaringer som taler med 'det levende ord' som formidlingsform.

Det var i det hele taget en grødefuld tid for Grundtvig. Han var netop nu socialt mere sikker, end han havde været siden 1826, da han i forbindelse med en injuriersag følte sig presset til at tage sin afsked som præst. Dette forår 1839 søgte og fik han det beskedne kald ved kirken i Løngangsstræde, der hørte til den velgørende stiftelse Vartov, som rummede hospital og boliger for fattige og syge, mest gamle kvinder. Han var nu fastansat præst og efterspurgt foredragsholder.

Gode oversigter over denne periode af Grundtvigs liv findes bl.a. i Bugge (2003), s. 53-57 og Appel (1995), s. 19-20.

3 Talen

Ved mødet i Danske Samfund understregede Grundtvig i sin tale sin ofte fremførte forfatningshistoriske pointe, at med indførelsen af enevælden i 1660 og de rådgivende stænderforsamlinger fra 1831 havde Danmark fået en 'fri konge' og et 'frit folk', så nu drejede det sig alene om at rejse:

En *Kongelig Dansk Højskole*, hvor unge Mennesker af alle Stænder, efterat de hjemme havde lært en *nyttig* Haandtering, kunde tage hen, kort eller længe, og faae Beskeed om Alt, hvad der angaaer Fædrenelandet, og da især om hvad der hører til at være en dygtig *Dansk Ordfører* i [stænderforsamlingerne i] *Roskilde* og *Viborg* (Grundtvig 1839, s. 229).

4 Sangen

I sin tale fremhævede Grundtvig særligt bøndernes rolle i de rådgivende stænderforsamlinger. At Grundtvig efterhånden var kommet til at betragte netop de selvejende bønder som folkets marv og kerne, fremgår også klart af sangen, hvori det hedder:

Og Solen staar med Bonden op,

Slet ikke med de Lærde,
Oplyser bedst fra Taa til Top
Hvem der er mest paafærde.

Herved skilte han sig afgørende ud fra sin samtids øvrige intellektuelle, for hvem de dannede og besiddende syntes at have et medfødt krav på magt og indflydelse.

5 Melodien

Sangen er oprindeligt skrevet til melodi af en foreliggende, meget populær sang, "Vi Søemænd gjør' ei mange Ord" fra komedien *Søofficererne* (1782) af digteren Johan Clemens Tode. Først i 1924 fik den sin egen melodi ved komponisten og organisten Thomas Laub og i 1984 en ny ved komponisten og organisten Erling Lindgren.

6 Anvendt litteratur

- *28de Mai i det Danske Samfund* (1839), udg. af Danske Samfund. København.
- Appel, Jacob (1995) *Vartov – træk af den frie menigheds historie 1920-1995*. København.
- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954).
- Bugge, Knud Eyvin (1965) *Skolen for livet. Studier over N.F.S. Grundtvigs pædagogiske tanker*. København.
- Bugge, Knud Eyvin (2003) *Grundtvig og slavesagen*. Aarhus.
- Grundtvig, N.F.S. (1939) "28de Maj" i H.K. Rask (red.): *Morskabslæsning for Den Danske Almue*, nr. 15, 14. juni 1839, s. 225-230. København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, bd. 4. København.
- Johansen, Steen (1955) "Efterskrift" i *Grundtvig-Studier* 1955, s. 91-93. København.
- Rønning, Frederik (1912) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede*, bd. 3.2. København.
- Tode, Johan Clemens (1782) *Søofficererne*. København.